

mgr Anna Koziol-Słupska

Tytuł rozprawy: Efektywność wykorzystania dziedzictwa kulturowego przez samorządy gmin w rozwoju lokalnym na przykładzie województwa śląskiego

Zasadniczym celem rozprawy była analiza cech gmin, które predestynują je do lepszego zarządzania dziedzictwem kulturowym, a więc do jego bardziej efektywnej ochrony i skuteczniejszego wykorzystywania jako zasobu w rozwoju lokalnym. W tym ujęciu zarządzanie dziedzictwem jest elementem szeroko rozumianego zarządzania rozwojem lokalnym, a lepsze zrozumienie przyczyn, dla których samorządy lokalne silniej angażują się w wykorzystanie potencjału dziedzictwa kulturowego w procesach rozwojowych może przyczynić się do lepszego zrozumienia powodów bardziej efektywnej realizacji zadań publicznych przez gminy, a także wzbogacić ogólne teorie rozwoju lokalnego o kwestie związane z zabytkami i dziedzictwem niematerialnym.

W dysertacji zaproponowano kilkietapowy model wyjaśniania czynników różnicujących stopień zaangażowania samorządów gminnych w zarządzanie dziedzictwem. Po pierwsze, omawiany problem usytuowano w kontekście szerszych rozważań dotyczących rozwoju lokalnego, akcentując przydatność wybranych, stosowanych przez ekonomistów podejść. Kolejnym krokiem było opracowanie i przedstawienie własnej klasyfikacji i katalogu narzędzi z pogranicza ochrony dziedzictwa kulturowego i programowania rozwoju lokalnego, których gmina może użyć w celu wykorzystania dziedzictwa w rozwoju lokalnym.

Weryfikację zakresu stosowania przez polskie gminy wybranych narzędzi oraz geograficznego zróżnicowania zaangażowania jednostek samorządu terytorialnego w ich stosowanie dokonano na podstawie ogólnopolskiego badania ankietowego przeprowadzonego w 2019 r. przez GUS na bazie formularza, którego współautorem była autorka, pozyskując dane dla wszystkich jednostek terytorialnych tego szerebu w Polsce (N=2477). Zarówno klasyfikacja narzędzi zarządzania dziedzictwem, jak i analiza wyników wspomnianego badania pozwoliły na zbudowanie, w oparciu o metodę bonitacji punktowej, autorskiego, syntetycznego wskaźnika zaangażowania samorządu gminnego w stosowanie narzędzi zarządzania dziedzictwem kulturowym w jego dyspozycji. Umożliwiło to przedstawienie typologii zaangażowania gmin w działania na rzecz dziedzictwa, skonstruowanie ich rankingu oraz stworzyło możliwości porównywania gmin pod tym względem. Następnym etapem dociekań było określenie związku między wybranymi uwarunkowaniami społeczno-gospodarczymi czy kulturowymi (zmiennie objaśniające) a poziomem zaangażowania gmin w stosowanie narzędzi zarządzania dziedzictwem kulturowym (zmienna objaśniana). Wyniki analizy regresji pozwoliły na wyróżnienie tych cech, które w kontekście polskim w największym stopniu wpływają na zaangażowanie samorządu gminnego w zarządzanie dziedzictwem.

Rezultaty powyższych ustaleń pogłębiono w ramach badań o charakterze jakościowym, które pozwoliły na zweryfikowanie ustaleń ilościowych oraz uwzględnienie trudnych do skwantyfikowania uwarunkowań specyficznych dla danej gminy. W tym celu poddano analizie intensywność działań samorządów lokalnych w województwie śląskim – wyodrębniając szczególnie aktywne gminy z jego terenu i przeprowadzając skupione na nich studia przypadku.

W efekcie tak przeprowadzonego procesu badawczego, opierając się zarówno na badaniach ilościowych, jak i jakościowych, możliwe było zaproponowanie przez autorkę zestawu najważniejszych czynników mających wpływ na wykorzystanie dziedzictwa kulturowego w rozwoju lokalnym przez samorządy gminne. Typologia ta obejmuje uwarunkowania systemowe, związane z możliwością oceny

efektywności działań, terytorialne, uwarunkowania o uniwersalnym charakterze oraz uwarunkowania specyficzne dla danej gminy. Rozprawa pogłębia dotychczasowe rozważania dotyczące omawianego tematu skupiając się na wybranym typie interesariuszy – podmiotów wpływających na dziedzictwo kulturowe (samorząd lokalny), pokazując analizowane zjawisko w kontekście całego kraju i wybranego regionu oraz stosując, oprócz dotychczas dominujących podejść jakościowych, podejście ilościowe.

Rozprawa pogłębia dotychczasowe rozważania dotyczące omawianego tematu skupiając się na wybranym typie interesariuszy – podmiotów wpływających na dziedzictwo kulturowe (samorząd lokalny), pokazując analizowane zjawisko w kontekście całego kraju i wybranego regionu oraz stosując, oprócz dotychczas dominujących podejść jakościowych, podejście ilościowe, które może być w przyszłości zastosowane także w innych kontekstach narodowych lub z perspektywy zmian w czasie (badanie longitudinalne).